

אוצר מילים

השתלמות אוצר מילים

קוד קבוצה	מרצה
C2795G1	נתנאלה בראל
קוד קורס לשבתון	אופי הקורס
2520	אסינכרוני
יום	שעות
	—
היקף שעות	שעות פיתוח מקצועי אופק חדש
30	30
תאריך פתיחה	תאריך סיום
18/10/2026	30/06/2027
ש"ש שבתון	גמול
1	30 (0 עם ציון)

מימון מלא למורות ומורים בשבתון, עלות לפי שווי מימון לפי ש"ש של קרן השבתון, גביה ישרה מהקרן

תקציר

קורס א-סינכרוני העוסק באוצר המילים ככלי מרכזי לקידום אוריינות, הבנת הנקרא, הבעה בכתב ועידוד קריאה. בקורס יוכרו מאפייני השפה העברית, מודלים להתפתחותה וקשרי הגומלין בין שפה ליכולות אקדמיות אחרות. נעמיק ביחס שבין למידה אקראית ללמידה מפורשת, ניחשף לכלים להקניית מיומנויות מטה-לשוניות ולפרקטיקות מבוססות מחקר להעשרת אוצר מילים.

רציונאל:

אוצר המילים הוא הבסיס לכל למידה אקדמית, להבנת הנקרא ולשיח רגשי-חברתי. תלמידים שאוצר המילים שלהם דל מתקשים לפענח טקסטים, להבין שאלות במבחנים ולבטא את עצמם.

מטרות הקורס:

- הקניית ידע אודות התפתחות תקינה של השפה העברית והמנגנונים שבבסיס רכישת אוצר מילים.
- הכרת הגישות השונות להרחבת אוצר מילים ופיתוח כלי עבודה בהתאם לגישות.
- התנסות בכלים להקניית מיומנויות מטה-לשוניות ושיפור התפקוד האקדמי.
- הרחבת הידע בנושא קריאת ספרים וקריאה עצמאית ככלי לפיתוח אוצר מילים.

יישומים מעשיים:

- בחירה מושכלת של אוצר מילים להקניה מפורשת, בהתאם למאפייני התלמידים ולצורכי הטקסטים הנלמדים.
- בנייה וניתוח של מערכי שיעור בנושא אוצר מילים, תוך שילוב אסטרטגיות מטה-לשוניות.
- שימוש בקריאת ספרים והקראה כפרקטיקה לטיפול דיאלוגי, הרחבת שפה ופיתוח שפת חשיבה.

פיתוח הקורס: נתנאלה בראל, M.A בחינוך מיוחד — לקויות למידה. אופי הקורס: א-סינכרוני (מתוקשב). דרישות קדם: אין.

על פי נהלי משרד החינוך על מנת להיות זכאים לגמול יש להשתתף ב-80% מהמפגשים, כאשר אחד מהם לפחות הוא מפגש זום. על כן שימו לב שיש בחירה בין המפגשים האסינכרוניים בקורס. לדוגמה: ניתן לבצע 7 יחידות אסינכרוניות + מפגש זום אחד, ולהיות זכאים כ"נוכחים" בקורס לגמול.

חובות הסטודנט:

- 80% נוכחות (מענה על 8 מתוך 10 מטלות ביצוע לאורך הקורס).

- הגשת עבודה מסכמת במועד.

מטלה מסכמת — מבוססת עבודה עם תלמיד או קבוצת תלמידים סביב טקסט נבחר:

חלק 1 — ניתוח הטקסט והקשר תיאורטי: בחירת טקסט מתאים לשכבת גיל; תיאור קבוצת הלמידה (רקע שפתי, חוזקות, 2-3 אתגרים אורייניים); ביסוס תיאורטי על שני מקורות לפחות מהסילבוס; בחירת 4-6 מילים להקניה ונימוק.

חלק 2 — תכנון ויישום התערבות: 3 פעילויות שונות להקניית המילים; תיאור הפעילויות (מומלץ לגוון: משחק, כלי דיגיטלי, ניתוח מורפולוגי, תמונות); תיעוד מהשטח.

חלק 3 — רפלקציה וסיכום: אילו אסטרטגיות הוכחו כיעילות; אילו אתגרים עלו; כיצד הקורס ישפיע על ההוראה בעתיד.

דרישות הגשה: עד 4 עמודים (לא כולל נספחים), קובץ PDF.

מחווון

10% על הגשה מסודרת בהתאם להנחיות, 30% על חיבור לתכני השיעור והאופן שבו הוראת אוצר המילים נתפס ברמה התיאורטית, 30% על ניתוח נכון של מקרה מהשדה החינוכי, 30% על פיתוח תוכנית התערבות או מערך מפגש בהתאם להנחיות העבודה.

מפגש	תאריך	נושא	שעות
1	30/06/2027	המוח הקורא	3 שעות אסינכרוני
2	30/06/2027	איכות הייצוג — הבחנה בין "רוחב" ל"עומק" של ידע לקסיקלי	3 שעות אסינכרוני
3	30/06/2027	למידה טבעית מול למידה מפורשת	3 שעות אסינכרוני
4	30/06/2027	מכוונות לספר — קריאה והקראה	3 שעות אסינכרוני
5	30/06/2027	עידוד קריאה — אתגרים ופתרונות	3 שעות אסינכרוני
6	30/06/2027	העשרת אוצר מילים — גישות וכלים	3 שעות אסינכרוני
7	30/06/2027	אוצר מילים ושטף קריאה	3 שעות אסינכרוני
8	30/06/2027	אוצר מילים והבנת הנקרא	3 שעות אסינכרוני
9	30/06/2027	אוצר מילים והבעה בכתב	3 שעות אסינכרוני
10	30/06/2027	שפת חשיבה, חוסן וסיכום	3 שעות אסינכרוני
11	14/06/2027	שימוש בכלי בינה מלאכותית להעשרת אוצר המילים בכיתה	1.5 שעות זום
12	21/06/2027	משחקולוגיה כדרך הוראה: משחקי מילים בכיתה	1.5 שעות זום
13	28/06/2027	פדגוגיה של חוסן ועוצמת השפה ככלי לחיזוק תלמידים	1.5 שעות זום

אגוז-ליבשטיין, ט' (2015). התפתחות השיח המנטאלי בגילאי בית הספר: הפקת טקסטים מסוגים שונים. הצעה לתכנית מחקר לקראת התואר דוקטור לפילוסופיה. בית הספר לחינוך, אוניברסיטת תל אביב.

דרומי, א' ושטיימן, מ' (2011). מודל התפתחותי להערכת התקשורת השפה והדיבור. בתוך: ארם, ד' וקורת, ע' (עורכות), קובץ מאמרים על שפה ואוריינות לכבוד פרופ' איריס לוין. הוצאת מאגנס.

האגף לתכניות לימודים, המזכירות הפדגוגית (תשס"ט). אסטרטגיות חשיבה מסדר גבוה: מסמך מנחה למתכנני תכניות לימודים ולמפתחי חומרי למידה. ירושלים: משרד החינוך.

לאופולד, ו' (2006). טיפוח תרבות הדיאלוג באמצעות ספרות ילדים. עבודת מחקר לתואר שני, האוניברסיטה העברית, ירושלים.

לוי, ג' ובן-צבי, ר' (2011). תהליכים מורפו-לקסיקליים ברכישת התואר בעברית. בתוך: ע' קורת, וד' ארם (עורכות), אוריינות ושפה: יחסי גומלין, דו-לשוניות וקשיים (פרק 27, עמ' 525–540). ירושלים: מאגנס.

סבג-שושן, ת' (2024). כמה מילים על מילים: התרומה של אוצר מילים רגשי ולא רגשי ליכולת הבנת הנקרא. תקציר מחקרי, אוניברסיטת חיפה.

פרנקל ס, ד' (2011). "מה למדת היום בגן?" תיווך מילולי, אוצר מילים והקשר ביניהם. עבודת מחקר לתואר שני, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.

צור, ב', סגל, מ' ורום, א' (2012). והילד אומר. תל אביב: מכון מופ"ת.

קוזמינסקי, ל' (2002). למידה אסטרטגית של מלים חדשות בהקשר סיפורי. בתוך פ"ש קליין וד' גבעון (עורכות), שפה, למידה

ואוריינות בגיל הרך (עמ' 43–70). תל אביב: רמות.

קוזמינסקי, ל' (2009). אוצר המילים: אבני הבניין בגיל הרך. הד
הגן, 73(ד), 28–35.

רביב, ח' (2022). היבטים ברכישת מילים רב-משמעיות בגיל בית
הספר היסודי. אוריינות ושפה, 9, 123–145.

רביד, ד' (2012). לשון ואוריינות במעבר מן הגן לבית הספר.
בתוך פ"ש קליין וד' גבעון (עורכות), שפה, למידה ואוריינות בגיל
הרך (עמ' 43–70). תל-אביב: רמות.

רום, א', סגל, מ' וצור, ב' (2003). ילד מה הוא אומר?: על
התפתחות שפה אצל ילדים. תל אביב: מכון מופ"ת, עמ' 13–31.

תכנית הלימודים בחינוך לשוני: עברית – שפה, ספרות ותרבות
לבית הספר היסודי הממלכתי והממלכתי-דתי, משרד החינוך,
תשס"ג.

Barouch, B., Weiss, Y., Katzir, T., & Bitan, T. (2022). Neural
processing of morphology during reading in children.
.Neuroscience

Jones, G., & Rowland, C. (2017). Diversity not quantity in
caregiver speech: Using computational modeling to isolate
the effects of the quantity and the diversity of the input on
vocabulary growth. Journal of Cognitive Psychology, 98,
1–21.

Nathaniel, U., Weiss, Y., Barouch, B., Katzir, T., & Bitan, T.
(2022). Start shallow and grow deep: The development of
.a Hebrew reading brain. Neuropsychologia, 176, 108376

Nation, K., Crocksey, J., Taylor, J. S. H., & Bishop, D. V. M.
(2010). A longitudinal investigation of early reading and
language skills in children with poor reading
comprehension. Journal of Child Psychology and
.Psychiatry, 51, 1031–1039

Pullen, P. C., & Justice, L. M. (2003). Enhancing phonological awareness, print awareness and oral language skills in preschool children. *Intervention in School and Clinic*, 39(2), 87–98

Ravid, D., & Tolchinsky, L. (2002). Developing linguistic literacy: A comprehensive model. *Journal of Child Language*, 29, 419–448

Sabag-Shushan, T., Katzir, T., & Kanat-Maymon, Y. (2025). The contribution of emotion vocabulary to the reading comprehension of the text and the task. *Reading and Writing*, 38(9), 2609-2632

Schwartz, R. G. (2017). *Handbook of child language disorders*. New York, NY: Psychology Press

